

ISMERTETÉSEK.

Handbuch der Bibliothekswissenschaft. Herausgegeben von FRITZ MILKAU. Erster Bd. *Schrift und Buch.* — Zweiter Bd. *Bibliotheksverwaltung.* Leipzig, 1931—1933. Harrassowitz, (n8r. XIX. 876 — XV. 732.)

MILKAU, a mai tudományos könyvtárügy egyik legkimagaslóbb alapvetője, a nagy szervező és lelkes könyvtáros, életének legutolsó és bizonyára legszebb munkájaként azt a nagy célt tűzte maga elé, hogy a legjobb német szakférfiak, nagyobbbrészt vezető egyéniségek, segítségével összeállítsa a könyvtártudomány enciklopédiáját; azt a művet, mely az első nagyobb áttekintését adja a könyvtártudomány főképp az utolsó három-négy évtizedben hatalmassá növekedett nemzetközi irodalmának; azt a művet, melyet — a GRAESEL 1902-ben megjelent és ma már nem eléggé kimerítő s egyébként is elfogyott kézikönyve után — minden ország könyvtárosai egyformán vártak és amelynek megírása sokkal terjedelmesebb feladattá vált, mintsem arra bármely kiváló szakember egyedül vállalkozhatott volna.

De a huszonhét tudós munkájaként ma már nagyobb részében készen álló nagy mű befejezését a szerkesztő nem érthette meg. Röviddel a második kötet megjelenése után, melynek előszavában már több kitűnő munkatársát kellett elbúcsúztatnia, az ő kezéből is kiesett a toll. A könyvtártudomány kézikönyve, e szerény cím mögé rejtőző nagy ismerettár, azonban semmi esetre sem marad befejezetlenül és MILKAU úttörő munkájának emlékét bizonyára sokáig fogja hirdetni újabb és egyre tökéletesedő kiadásokban is.

Szaktudásunknak ilyen rendszeres, nagy összefoglalása eleddig még egyetlen nyelven sem jelent meg. Kétségtelen azonban, hogy az idevágó ismeretek még e három igen terjedelmes kötetben sincsenek teljesen kimerítve, ami már abból is kitűnik, hogy az egymást követő tanulmányok inkább összefoglaló, mint részletező jellegűek. Példaképpen csak az írástörténeti részt említem meg, melyben a szerző az egyiptomi írásnak alig négy oldalt, a kínainak mindössze fél oldalt szánhatott, holott bizonyára tízannyira is lett volna mondanivalója.

Ezért szükségét látta, hogy valamennyi fejezetben egész sorát ismeresse az önállóan vagy folyóiratokban megjelent ama fontosabb közleményeknek, melyek a felvetett kérdésekkel bővebben foglalkoznak. Így az aprólékos kidolgozás helyett a szakirodalom legjava bibliográfiáját kapjuk meg, ami minden további kutatást nagy mértékben segíthet elő. Az eddig megjelent kötetnek mind a huszonnyolc fejezete külön részletes ismertetést igényelne, annál is inkább, mert mint minden szerkesztett műnél, az egyes szerzők feldolgozásmódja és fejezeteik értéke nem lehet egyenlő.

Az első kötet természetesen az írás és könyv történetét foglalja össze. A szerkesztő pároldalas előszava után, mely a könyvtártudomány, valamint e mű célkitűzéseit ismerteti, mintegy bevezetésül *A nyelvek és kapcsolataik* címen H. SCHNORR v. CAROLSFELD tekinti át könyvtári szempontból a nyelvtudomány és könyvtártudomány határkérdéseit és átirásai fölveit.

Az írás és fejlődése című és talán a kötet egyik legsikerültebb fejezete A. BÖMER műve, mely a tulajdonképeni írástörténet mellett az íróanyagok és a könyv kialakulásával, a másolók szerepével, valamint a görög és latin paleográfia főkérdéseivel is foglalkozik.

A könyvfestés fejezetében A. BOECKLER az ókor és középkori kéziratok művészeti jelentőségét tárgyalja, míg az e kéziratok gyűjteményi szakismeretét *Általános kézírattan* címen K. LÖFFLER és a papírosra vonatkozóan pedig K. PREISENDANZ foglalják össze.

A nyomtatott könyv történetét 1600-ig E. v. RATH, 1600-tól máig J. RODENBERG, *az illusztrálás művészettörténetét* pedig a XVII—XVIII. században H. WEGENER, illetve a XIX—XX. században J. RODENBERG több mint 330 oldalon tárgyalják. Bár az adatok óriási halmaza miatt e fejezetek áttekintése kissé bonyolult, de ügyes csoportosításuk miatt mégis aránylag könnyű tájékoztatást nyújtanak az egyes kérdések kutatóinak.

A könyvkötészet történetét a XIX. század közepéig elég szerencsésen M. J. HUSSUNG foglalja össze; *a könyvkereskedelem történetét* úgy a fejlődés, mint a mai szervezet kitűnő ismertetésével E. KUHNERT adja; *A könyvkötészet elmélete és története* című fejezetben G. SCHNEIDER szűri le nagy művének végeredményeit, végül *a tudományos akadémiaák történeti fejlődését és tudományszervező szerepét* A. HARNACK ismerteti.

A könyvtárak működését ismertető második hatalmas kötetben *a könyvtárpület és berendezés* főszerpontjait G. LEYH részletezi egyrészt a történeti fejlődés és az utolsó 80 év könyvtárainak ismeretése, másrészt az újabb elméletek alapján a jövő szempontjából.

A gyarapítás fejezete E. GRATZLTÓL a beszerzés különböző módjait és nyilvántartását, E. KUHNERT cikke a fölös példányokat tárgyalja, a könyvanyag bekötéséről és tulajdonjog megjelöléséről pedig O. GLAUNING tájékoztat elég részletesen.

A címtározás általános szempontjait, valamint a betűrendes szak- és tárgyi címtárak célját és fejlődését, alaki és nyomdai kérdéseit, valamint a központi címtárak feladatát és jövő törekvéseit R. KAISER ismerteti, a könyvek elhelyezéséről és beszámolásáról G. LEYH tájékoztat fejlődéstörténeti alapon.

A könyvhasználat sokirányú feladatáról, a könyvtárközi kapcsolatokat is szemmel tartva G. ABB ad világos képet, míg a könyvtárak tájékoztató szerepét H. UHLENDAH. ismerteti az egyes nemzetek gyakorlata szerint.

A könyvtári különgyűjteményekről szóló fejezetben H. DEGERING a kéziratosztály, N. FISCHER a térképosztály, J. WOLFF pedig a zeneosztály feladatait és ügynenétét tárgyalják, míg a szak-, illetve a korlátolt gyűjtéskörű könyvtárak szempontjairól P. TROMMSDORFF és G. NAETEBUS tájékoztatnak. Éppígy külön fejezetben szólnak S. LEYH, O. SCHLAUNING és H. TREPLIN a könyvtárstatisztikának, a könyvtár és a közönség kapcsolatainak, valamint a könyvtári jognak sokféle részletkérdéséről.

A tizenegyedik fejezet jelentőségét, melyet *A könyvtár és emberei* címmel maga a nagytudású szerkesztő írt, külön is szeretném hangsúlyozni. MILKAU e hosszú tanulmányában egész élettapasztalatát szűrte le, hogy a sokirányú könyvtárosi munka felelősségteljeségét, valamint az egyes nemzetek könyvtárosképzésének fejlődését és eredményeit kellőképpen megvilágítva a jövő érdekében, mintegy végrendeletszerűen, adjon irányelveket az igazán rátermettek kiválasztására és kiképzésére. Végül a könyvtárak nemzetközi kapcsolatait és annak jövő lehetőségeit. H. A. KRÜSS ismerteti világos okfejtéssel.

Reméljük, hogy a még hátralevő harmadik kötet, mely a könyvtárak történetét, a közművelődési könyvtárak fejlődését, célját és ügynenétét ismerteti, valamint a részletes tárgymutatót tartalmazza, nemsokára szintén megjelenik és így e nagy mű hamarosan teljessé válhat. Megállapítható, hogy a bíráló az első két kötetet általában igen kedvezően fogadta, aminthogy egy ilyen hatalmas vállalkozásnál, melynek kezdeti és szerkesztési nehézségei közismertek, a részlet-hiányoknak — melyek az újabb kiadásokban most már könnyűszerrel kiküszöbölhetők — el kell törpülniök a nagy eredmények mellett. Valószínű, hogy e kiváló mű a következő évtizedben fordításokban is meg fog jelenni és hasonló enciklopedikus kiadványoknak szolgál

majd példaképpül. Különösen kiválónak kell tartanunk ugyanis szerkesztésmódját, a fejezetek szerencsés csoportosítását, áttekinthetőségét, valamint a mű remek kiállítását. Szükségesnek látszanék azonban, hogy az újabb kiadás bővebben legyen illusztrálva és az egyes fejezetek, melyek egyébként is igen terjedelmesek, önálló kisebb alakú kötetként jelenjenek meg, minek folytán egyrészt az elavulók könnyebben pótolhatók lennének, másrészt a mű kezelése is célszerűbb volna.

Bizonyára a magyar könyvtárosok is nagy haszonnal forgathatják e szépen és általában jól megírt köteteket, noha ez alkalommal is elkedvetlentő, hogy a hazai eredményekről, melyek pedig sok tekintetben méltóan sorakoznának a külföldiek mellé, még e tárgyilagosan szerkesztett műben is vagy semmi, vagy csak kevés és jórészt téves említés történik. De amint ez nagyrészt a mi hibánk, a mi fedadatunk az is, hogy az újabb kiadásban e hiányos felvilágosítások megadásával minél jobban kiküszöböltessék.

Kívánatos volna, ha ezen alapvető mű nálunk sem maradna hatástalan. De legszükségesebbnek azt tartanám, ha vagy a legfontosabb fejezetek lefordítása révén, vagy talán — legalább részben — még inkább az azok figyelembe vételével megírandó magyar szakkönyvsorozat útján mi is mielőbb kiadhatnánk a magyar könyvtárosok kellő szakképzettsége érdekében a könyvtártudomány magyar kézikönyveit.

NYIREŐ ISTVÁN.

Breyer Mirko: *Südslavische Rara et Rarissima.* Wien—Leipzig—Zürich, 1937. 39 l. 8°.

A horvát irodalomtörténet érdemes agg művelője, hosszú időközön át Zágráb egyetlen tudományosan képzett antikváriusa, jelen kis munkájával minden bibliofilt őszinte hálaóra kötelezett. A XV. és XVI. század délszláv nyomtatványait mutatja be a filológus és a bibliográfus pontossága mellett 37 szép reprodukcióval is. Olyan világ ez, mely a nyugaton is alig ismeretes. A könyvecske sok magyar vonatkozása miatt bennünket különösen érdekel.

A legrégebb horvát nyomtatvány egy 1483-ból való, Velencében készült glagolita miscskönyv. Az ezt megelőző kéziratos glagolita misszálék közül kettőnek van magyar kapcsolata. NAGY LAJOS egyik udvarfia, NOVAK nemes úr, számára 1368-ban készült egy ilyen pergamen kódex. VUKČIĆ HRVOJE spalatói herceg 1405-ben írt glagolita misszáléja állítólag MÁTYÁS király könyvtárába került. Bizonyos az, hogy 1889-ben a török szultán Corvina-ajándékával került hozzánk vissza és 1891-ben JAGIĆ WICKHOFF és THALLÓCZY szerkesztésében látott napvilágot. A legrégebb, horvát területen nyomtatott glagolita misszálé a zenggi 1494-ből való miscskönyv, melynek egyetlen